

Profesor Borys Arbuzow

(1903-1991)

Urodził się w Puławach, syn znakomitego rosyjskiego chemika, Aleksandra Erminingeldowicza Arbuzowa, wraz z nim w 1911 r. przeniósł się do Kazania, a w 1938 r. przejął po nim Katedrę Chemii Organicznej tamtejszego uniwersytetu. Borys Arbuzow - profesor chemii organicznej Uniwersytetu Kazańskiego, członek rzeczywisty Akademii Nauk Związku Radzieckiego. Jak ocenił profesor Wróbel, „najzdolniejszy uczeń ojca” rozszerzył i pogłębił badania nad tzw. „reakcją Arbuzowa”. Reakcje te zaliczane są do najważniejszych metod syntetycznych tworzenia wiązania fosfor-węgiel. Profesor Borys Arbuzow opublikował ponad 600 prac, przez wiele lat podejmując w różnych aspektach zagadnienia dotyczące chemii terpenów. Jak podkreślił profesor Zwierzak, cechą charakterystyczną pracy badawczej profesora Borysa Arbuzowa było poszukiwanie analogii, praw o ogólnym znaczeniu w badaniach nad różnymi związkami naturalnymi, terpenami, dienami i związkami fosforu.

Profesor Borys Arbuzow kilkakrotnie odwiedzał Polskę, biorąc czynny udział w polsko-radzieckich kolokwiach poświęconych chemii fosforu. Za jego sprawą dochodziło do stosunkowo częstych wymian naukowych pomiędzy polskimi ośrodkami badawczymi a Uniwersytetem Kazańskim. Na krótko przed przyznaniem doktoratu honorowego przez Uniwersytet Gdański był też honorowym prezydentem V Międzynarodowej Konferencji Chemii i Fosforu, która odbyła się w Gdańsku we wrześniu 1974 roku. Należy nadmienić, że działalność naukowa uczonego z Kazania była wielokrotnie nagradzana najwyższymi odznaczeniami państwowymi ZSRR (m.in. Order Lenina, Order Czerwonego Sztandaru), a także Złoty Medal Miasta Paryża (1969 r.). Sam uczoney pełnił także funkcje społeczno-polityczne. Był m.in. radnym miasta Kazania, a od 1955 r. członkiem Rady Najwyższej Tatarskiej Autonomicznej Republiki Radzieckiej.

Współcześnie o dorobku i teoriach Arbuzowów przypomina m.in. prof. dr hab. Jan Michalski z Centrum Badań Molekularnych i Makromolekularnych PAN (CBMiM) w Łodzi, który w trakcie VII Ogólnopolskiego Sympozjum Chemii Organicznej w listopadzie 2004 r. wygłosił referat pt. Nowe aspekty reakcji Arbuzowa. Natomiast na 51 Zjeździe Polskiego Towarzystwa Chemicznego oraz Stowarzyszenia Inżynierów Techników Przemysłu

Chemicznego (Opole, 7-11 wrzesień 2008 r.) podkreślił, iż to w 1908 r. w Puławach została odkryta reakcja tworzenia się wiązań chemicznych pomiędzy węglem a fosforem. Zgodnie z cytowaną przez Biuletyn Informacyjny CBMiM (5/2008) opinią *„data ta uważana jest powszechnie za rozpoczęcie systematycznych badań nad organiczną chemią fosforu”*.

Uchwała Senatu UG została podjęta w dniu 25 września 1976 r., natomiast uroczystość wręczenia dyplomu doktora honoris causa nastąpiła kilka miesięcy później – 30 maja 1977 roku. W treści dyplomu przeczytać można o zasługach prof. B. Arbuzowa dla pogłębiania współpracy naukowej polsko-radzieckiej oraz o jego wyróżnieniu za *„zasługi dla rozwoju chemii organicznej związków fosforu”*.